

У такому випадку кінцеві рішення даної стадії констатують досягнення мети досудового розслідування і його завдань, котрі конкретизують можливі варіанти досягнення мети та прийняття за ними певних рішень.

На завершення хотілося б вказати, що не претендуємо на останнє слово у вирішенні цього складного теоретичного питання та вбачаємо необхідність подальших наукових досліджень для з'ясування завдань досудового розслідування, визначення етапів досудового розслідування та їх завдань тощо.

Бібліографічні посилання:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2078>

2. Наказ МВС України від 06.07.2017 № 570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text>

3. Басиста І.В. Відхід від застарілої системи показників як шлях до ефективних реформ / Актуальні проблеми досудового розслідування: зб. Тез доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 1 лип. 2015 р.). К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. С. 21-23.

4. Литвинчук О. І. Мета і завдання досудового розслідування. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна №1082. Серія «ПРАВО». Випуск № 16, 2013 рік. С. 219-221.

5. Михайлюк А. М. Мета і завдання досудового розслідування у КПК України. Правова позиція, № 1 (20), 2018. С. 87-94.

Черняк Наталія Петрівна
доцент кафедри кримінального процесу
факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

СПЕЦІАЛЬНЕ ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ

У правозастосовній діяльності досить часто не виконуються завдання кримінального процесу, які зазначено у ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), тому що підозрюваний або обвинувачений переховується від органів досудового розслідування та судового розгляду, що робить неможливим притягнення такої особи до кримінальної відповідальності. Як наслідок, порушуються засади невідворотності кримінального покарання, верховенства права, змагальності сторін, рівності учасників процесу перед законом і судом. Це завжди було нагальною проблемою у кримінальному процесі, що зводило нанівець увесь процес збирання доказів, їх раціональної побудови та логічного синхрунування для доведення вини. Саме тому сьогодні у КПК України глава 24-1 має назву «Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень», що значно полегшує діяльність органів досудового розслідування насамперед.

Сучасна юридична наука України свідчить, що інститут спеціального досудового розслідування недостатньо вивчений і досліджений, а більшість комплексних досліджень написано переважно зарубіжними вченими. Сьогодні, у світлі глобалізаційних процесів та зростанні уваги до розумного спрощення процедури розслідування кримінальних проваджень, тобто створення чіткої, прозорої і зрозумілої схеми для розслідування і покарання винуватих сформовано інститут заочного кримінального провадження.

Норми інституту спеціального досудового розслідування є доволі молодими, тому у працівників підрозділів досудового розслідування можуть виникнути питання з приводу правильності їх застосування для досягнення ключового принципу кримінального процесу – принципу невідворотності кримінальної відповідальності. Власне, кримінальний процес і є інструментом для реалізації цього принципу.

Спеціальне досудове розслідування використовується в інтересах прискорення правосуддя і досягнення мети кримінального процесу. За кордоном

ця форма досудового розслідування розроблена на високому рівні і активно використовується. Наприклад, форми спеціального досудового розслідування містяться у кримінальних кодексах Чехії, Швейцарії, Франції, Німеччини, Данії тощо. Навіть якщо у деяких законах не зазначено поняття «заочне кримінальне провадження» або «спеціальне розслідування», то у будь-якому випадку судовий розгляд відбувається за відсутності підозрюваного, обвинуваченого, і лише в окремих випадках він може бути перенесений. Такі особливості передбачені міжнародними нормативно-правовими актами. Зокрема, жоден міжнародно-правовий акт і нормативні документи вітчизняного законодавства не передбачають обов'язкової участі підозрюваного, обвинуваченого під час кримінального провадження і судового розгляду, але у їх змісті прослідковується принцип верховенства права і законності, тобто дотримання прав, свобод та основоположних інтересів людини і громадянина.

Слід зауважити, що існування інституту спеціального досудового розслідування сприяє всебічній реалізації принципів кримінального провадження. Як зазначає Г. В. Матвієвська, можливість заочного судового розгляду (*in absentia*) кримінальних проваджень дозволяє забезпечити реалізацію права потерпілого на доступ до правосуддя й компенсацію заподіяного злочином збитку [1, с. 16].

Ряд вітчизняних вчених працювали над виведенням тлумачення терміну заочного (спеціального) досудового розслідування або судового розгляду. Наприклад, Матвієвська Г.В. вважає, що заочне кримінальне провадження у кримінальному судочинстві є самотійною формою кримінального процесу, яка має місце під час розгляду кримінальних правопорушень невеликої тяжкості за згодою осіб або у випадках, коли обвинувачений є недосяжним для здійснення правосуддя із суб'єктивних причин [2, с. 121]. Проте сьогодні існують випадки, коли особа, яка підозрюється у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину, переховується від органів слідства і суду за кордоном, а також створює таку об'єктивну обстановку, через яку у правоохоронних органів просто немає можливості притягнути її до кримінальної відповідальності. Саме із такими

ситуаціями і пов'язане існування і функціонування інституту спеціального досудового розслідування у сучасному кримінальному процесі.

Спеціальне досудове розслідування – це конструкція у досудовому розслідуванні зі специфічною формою, яка використовується щодо злочинів, визначених Кримінальним кодексом України (далі – КК), і в порядку, передбаченому КПК України стосовно підозрюваного, окрім неповнолітнього, у випадку переховування даної особи від органів досудового розслідування і суду, і яку оголошено у міжнародний розшук.

Слід зазначити, що з набранням законної сили 19 листопада 2013 року чинний Кримінальний процесуальний кодекс України був сприйнятий правниками, практичними працівниками, а також громадськістю неоднозначно, що пов'язано із наявністю у кодексі законодавчих колізій, а також модерних норм та інститутів у системі кримінального процесу.

Акт в цілому є прогресивним документом у напрямі розбудови європейської правової держави, а також він є ваговою складовою успішного становлення України у правовій сфері. Прогресивність і модернізованість чинного процесуального закону полягає в наявності інститутів, які є відносно молодими сукупностями процесуальних норм і гарантують дотримання принципу невідворотності кримінальної відповідальності.

Інститут спеціального досудового розслідування передбачає повідомлення особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, у процесуальному порядку. Щороку в грудні Кабінетом Міністрів України приймається нормативно-правовий акт у вигляді розпорядження «Про друковані засоби масової інформації загальнодержавної та місцевої сфери розповсюдження, в яких розміщуються оголошення про виклик до суду відповідача, третіх осіб, свідків, місце фактичного проживання (перебування) яких невідоме, повістки про виклик підозрюваного, обвинуваченого та інформація про процесуальні документи» повістки про виклик і інформація про процесуальні документи розміщуються на сторінках цих видань, а також їх офіційних веб-сайтах. Моментом ознайомлення особи із наданими у

виданні документами є час опублікування засобу масової інформації загальнодержавного значення [3].

Отже, інститут спеціального досудового розслідування є доволі молодим у системі кримінального провадження, а тому недостатньо вивченим. Положення проведення спеціального досудового розслідування зазначені у КПК України, проте поряд із цим не висвітлено тлумачення цього терміну, що значно полегшило б його розуміння, а також даний інститут не має чіткої позиції серед форм/різновидів досудового розслідування.

Бібліографічні посилання:

1. Матвієвська Г.В. Заочне провадження у кримінальному судочинстві в Україні : автореф. ... канд. юрид. наук. Х. : Нац. ун-т «Юридична акад. Укр. ім. Ярослава Мудрого», 2013. 20с.

2. Матвієвська Г.В. Теоретичні засади застосування заочного провадження в кримінальному процесі. Науковий вісник Ужгородського університету. 2012. №18.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України :Закон України від 12.04.2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 21.02.2021).

Ченчик Валерія,
курсант 2-го курсу
Факультету підготовки фахівців
для підрозділу кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Бублик Надія Сергіївна
старший викладач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ